

Estils comunicatius del professorat des de la programació neurolingüística

Vicens Olivé

Els professionals i les professionals de l'educació hem de trobar eines, instruments, teories, estudis, etc. que ens ajudin a millorar la comunicació amb els infants, per tal de poder facilitar l'aprenentatge. La programació neurolingüística (PNL) és una d'aquestes eines. Ens permet conscienciar-nos, entre moltes coses més, dels canals preferents de processament de la informació i de com podem aprendre a utilitzar tots els instruments que ens aporta aquesta metodologia per tal de sintonitzar amb l'alumnat.

Què ens aporta la PNL?

La programació neurolingüística intenta estudiar la manera de facilitar la comunicació humana, tenint en compte els processos a través dels quals les persones pensem, aprenem, actuem, organitzem la nostra informació interna, obtenim recursos i canviem.

La PNL s'explica a partir de tres paràmetres, bàsicament: aspectes d'autoconeixement, de comunicació i de canvi.

Desenvolupa capacitats d'observació i flexibilitat per fer possible aconseguir els objectius personals, relacionals i professionals desitjats.

Tenint present que la informació que ens ve de l'exterior la rebem i la processem a través dels nostres cinc sentits i, des d'aquí, la interpretem, ens caldrà tenir cura de com aquesta informació és processada per cada persona.

Canals comunicatius

En PNL, parlem de tres canals principals per processar la informació, que s'anomenen *sistemes representacionals*:

- Visual: imatges, procediment visual.
- Auditiu: sons, procediment auditiu, paraula, música.
- Cinestèsic (paraula composta de sensació i moviment): olfacte, gust, tacte, moviment, emocions, sentiments i tot allò que es viu corporalment (el fred, la gana, la son, l'equilibri, etc.).

Cada persona i, per tant, cada alumne, malgrat que els utilitzi tots, pot tenir un canal preferent. Per formació, per genètica, per motivació, per cansament, per costums, per aficions, etc., hi ha qui li agrada més la música, la gimnàstica, el dibuix, etc. Algunes famílies cuiden molt la música, o els silencis, d'altres miren molt la televisió (que és molt visual), etc.

L'art dels professionals de l'educació és el de poder contactar amb el conjunt dels alumnes, a fi de nodrir tots els sistemes representacionals per tal d'alimentar tots els sentits alhora.

Hi ha establert un conjunt de paraules amb un recull d'algunes d'aquestes expressions, tant visuals, com auditives o cinestèsiques.

També hi ha les que en PNL reben el nom d'*i-nespecífiques* (quadre 1), que són paraules que cada infant pot processar de manera diferent; per exemple: *aprendre, recordar, decidir, conèixer, comunicar*, etc., atès que cadascú ho fa mitjançant un canal diferent i fins i tot depèn del moment en què es troba.

Per part del professorat, aquest procediment es pot aprendre, es pot entrenar, per exemple: enregistrant alguna classe i detectant quin és el canal que s'hi utilitza més i el que s'hi utilitza menys. Els professionals i les professionals de l'educació també tenim el nostre canal preferent i caldria que prenguéssim consciència de quin és, per tal de poder reforçar els altres.

Cada sentit implica un tipus de predicats o l'ús de frases que evoquen un tipus de canal. Per exemple:

- Si utilitzem frases com ara: «Quin color més bonic!», «Això té un aspecte molt brillant», o «A simple vista, es pot veure que...», etc., fem referència al processament visual.
- Si utilitzem verbs com ara: *descriure, cantar, cridar, parlar, escoltar*, etc., ens referim al processament auditiu.
- Si utilitzem paraules com ara: *rugós, trist, dolç, alegre*, etc., al·ludim al procés cinestèsic.

Una mateixa escena o vivència (per exemple: anar al Tibidabo) la podem expressar de maneres diferents segons la preferència del nostre canal. Hi haurà alumnes que ens explicaran:

«Vaig veure les atraccions i tot era molt maco. Vàrem veure molta gent i, des d'allà, Barcelona es veu molt bé.»

«Vàrem estar parlant i em feia gràcia el soroll del

tramvia. Vam estar cantant tot el camí. Vaig sentir els crits de la gent.»

«Vam pujar al tramvia i els seients eren incòmodes, però em va agradar molt. Va ser una aventura emocionant, la sinya em va fer por... Et senties volar en les cadiretes...»

Aquesta mateixa reflexió ens valdria per comunicar-nos amb els companys o amb les famílies. Es tracta d'un entrenament que ens facilita la comunicació amb els tres canals.

Actualment, els infants estan molt immersos en un entorn visual (tot el món Internet), després auditiu (música, sobretot), però menys en el canal cinestèsic (poc moviment i poca consciència emocional). Podem caure en el parany de fer una educació audiovisual i ens manca incidir més en la part emotiva, corporal, etc.

És important, igualment, fer preguntes referents al canal que no es treballa prou; per exemple: «Com et vas sentir?», si un alumne o una alumna no parla gaire d'emocions; «Què vas veure?», si no parla d'imatges; «De què vàreu parlar?», per afavorir-li el canal auditiu; etc. Cal anar-ho complementant, perquè així es facilita que els infants disposin d'informació. Si no tenim això en compte, tendim a quedar-nos únicament amb una part de l'experiència.

A fi de completar la narració i la interpretació de l'experiència, un altre nivell de preguntes seria demanar-los el significat que té per a ells aquesta vivència concreta: «Què ha estat el més significatiu per a tu?», «Què te n'ha agradat més?», «Què n'has après?», «Què és el que més en recomanaries?», «Què és el més te n'ha quedat?», etc.

És important entrenar aquesta manera de processar la informació que ens aporta la PNL.

Quadre 1. Exemples de paraules de processament de la informació

VISUALS	AUDITIVES	CINESTÈSIQUES	INESPECÍFIQUES
Apagar	Anunciar	Agradable	Aprendre
A simple vista	Harmonia	Amarg	Captar
Bonic	Soroll	Aspre	Comunicar
Brillant	Cantar	Dolç	Conèixer
Clar	Clic	Emocional	Decidir
Color	Comentari	Equilibrar	Detall
Cristal·lí	Dir	Fàcil/difícil	Entendre
Flaix	Descriure	Felicitat	Escollir
Focus	Escoltar	Fred/calent	Estimular
Foto	Esclat	Humitat	Estudiar
Gràfic	Explicar	Lleu	Intuïció
Horitzó	Cridar	Moure	Orientar
Il·luminar	Parlar	Notar	Percebre
Il·lusió	Llegir	Olfacte	Reconèixer
Il·lustrar	Xiuxiueig	Perfum	Recordar
Imatge	Sentir	Pesar	Relacionar
Imaginar	Paraula	Resistir	Resolució
Mirar	Preguntar	Salat	Saber
Observar	Ritme	Sentir	Sortida
Obstacle	Rumors	Suau	Sorpresa
Perspectiva	Sintonia	Tens	
Punt de vista	Sonar	Tremolar	
Revelar	Xiuxiuejar	Tocar	
Veure	To		
	Volum		
	Veü		

Hi ha un exercici que fem en els cursos formatius de PNL i que es pot practicar a les classes amb l'alumnat. L'he anomenat «La lloca»:

La lloca té tres pollets i a cada un li agrada menjar diferent: l'un vol «menjar visual»; l'altre, «menjar auditiu», i a l'altre li agraden els «àpats cinestèsics». La lloca explica una història tenint en compte de nodrir tots els pollets. És a dir, ha d'expressar-se en llenguatge visual, auditiu i cinestèsic de forma seqüenciada. Si el pollet a qui li agrada menjar visual no sent que li dona prou teca, es queixarà fent «piu, piu», per reclamar-n'hi més. I així amb els tres casos.

És una manera senzilla i divertida de jugar en grups de quatre persones (es van canviant els rols, de manera que tots exerciten de posar consciència en els tres canals per separat i d'utilitzar-los tots plegats en un relat, que, en definitiva, és l'objectiu d'aquest joc). També és una manera de sintonitzar molt fàcilment amb les persones, independentment del tema que tractin.

Aquest estil d'expressió amb els tres sistemes de representació hauria d'estar cuidat des de tots els àmbits: els missatges orals, els textos escrits (contes, llibres de text, etc.), les propostes didàctiques, les reunions de pares i

mares, de mestres, etc. Aquest aprenentatge hauria de ser bàsic a les escoles de magisteri.

Actituds

Estem preparats per aprendre constantment. És impossible no aprendre, tot és aprenentatge. Des de la PNL, es proposen diverses actituds que ens faciliten aquest procés, entre les quals trobem l'anomenada triple posició perceptiva, en què les persones podem accedir simultàniament a tres nivells d'informació.

Primera posició: jo (del mestre, per comunicar-se amb ell mateix)

- Estar en el present, autoavaluar-se.
- Tenir il·lusió per la professió.
- Fer-se conscient i exercitar els propis recursos personals per estar bé.
- Veure què s'ha de canviar per estar millor.
- Saber gestionar la pròpia energia, per no quedar «esgotat» al cap del dia.

És bàsic tenir sempre una mirada introspectiva vers un mateix, per estar al cas del que cadascú va sentint i pensant.

Segona posició: tu (per arribar a tots els infants)

- Fer-nos propers a l'alumnat, adoptant una actitud que afavoreixi el contacte, que elimini barreres. És important crear sintonies, poder mirar a tots i cadascun dels nens i nenes. Hi ha infants que tenen més facilitat per acostar-se a nosaltres. Apropar-nos-hi mitjançant el seu canal, la postura corporal que adopten, etc. Inspirar confiança.
- Mantenir el vincle amb les criatures, a partir d'establir-hi contacte, de crear retroalimentació amb el que fan.

- La retroalimentació és molt important per tal d'anar seguint l'alumnat en el seu procés d'aprenentatge. Ens podem adonar dels tres nivells diferents de recollida d'informació: la persona, les accions i els resultats. És molt important que distingim aquests nivells per tal de no jutjar les persones per les seves accions o pels resultats que obtenen. En PNL, es té molta cura de la identitat, «el jo», i es posa l'atenció de l'aprenentatge en les accions i en els resultats que s'obtenen.

Tercera posició: observador (per arribar a veure tot el grup)

- Observar el grup classe globalment, mirar-lo des de fora i veure què li cal: els infants, estan excitats?, inquietos?, relaxats?, estan buscant?, estan decebutos?, desconnectats?...
- Captar el que, en dinàmica de grups, se'n diu *l'emergent grupal*: detectar aquesta sensació i aquesta vibració conjunta amb un ull crític per captar què els falta als infants i què els sobra. Això ens permet seguir el pols de l'aula per cuidar la calidesa de l'ambient, formulant preguntes, demanant-li a algun infant que hi participi, etc. De vegades, aquesta situació ens arriba a partir de detalls petits, però significatius (es barallen més, estan en silenci, ens pregunten sobre un tema concret, etc.).
- És com anar amb un vaixell que cal conduir fins a bon port, i aquestes situacions són les que ens indiquen els moviments de la nau. És un tipus de retroalimentació constant. Es tracta de saber fluir amb el grup tot gaudint de la travessia, amb cert moviment. L'ambient ha de ser agradable per a tothom. Si la tripulació es mareja, malament.

És important crear sintonies tenint en compte tots els aspectes de l'aula (com està assegut l'alumnat, com es distribueixen els mobles, quina decoració hi ha, etc.), utilitzar una música suau per acompanyar (a fi de cuidar els canals auditius), etc. Cal estar atent també als aspectes visuals que hi ha a la classe, com s'hi poden facilitar les emocions, etc.

Conclusions

- Processem la informació utilitzant tots els sistemes representacionals possibles.
- Tots aquests sentits han d'estar ben nodrits. Els infants viuen molt el que senten. Cal ajudar-los a arribar a tots tres canals.

- La PNL aporta una manera molt senzilla i eficaç de poder millorar els aspectes comunicatius entre les persones que estan en contacte en el marc educatiu.
- És important incorporar la triple posició perceptiva en la nostra vida quotidiana escolar, ja que, si millorem la sintonia entre les persones, l'aprenentatge arribarà millor.

HEM PARLAT DE:

- Comunicació i expressió oral.
- Habilitats comunicatives.

Vicenç Olivé
Institut Gestalt. Barcelona
ig@institutgestalt.com

Aquest article fou sol·licitat per GUIX D'INFANTIL el mes de juny de 2009 i acceptat el mes de juliol de 2009 per ser publicat.